

MIĘDZYNARODOWE STANDARDY BIOETYCZNE DOKUMENTY I ORZECZNICTWO

Tadeusz Jasudowicz
Jakub Czepek
Julia Kapelańska-Pręgowska

ABC

a Wolters Kluwer business

MIĘDZYNARODOWE STANDARDY BIOETYCZNE

DOKUMENTY I ORZECZNICTWO

Tadeusz Jasudowicz
Jakub Czepek
Julia Kapelańska-Pręgowska

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

ABC

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2014

Stan prawny na 12 maja 2014 r.

Recenzent

Prof. UG dr hab. Oktawian Nawrot

Wydawca

Izabella Małecka

Redaktor prowadzący

Joanna Cybulska

Opracowanie redakcyjne

JustLuk

Łamanie

JustLuk

Projekt graficzny okładki i stron tytułowych

Maciej Sadowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2014

ISBN: 978-83-264-3322-1

Wydane przez:

Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Przedmowa	11
Rozdział I	
Europejska Konwencja o Prawach Człowieka i Biomedycynie wraz ze sprawozdaniem wyjaśniającym	13
Komentarz autorów	13
Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Godności Istoty Ludzkiej w kontekście Zastosowań Biologii i Medycyny: Konwencja o Prawach Człowieka i Biomedycynie (Europejska Konwencja Bioetyczna)	14
Sprawozdanie wyjaśniające do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Godności Istoty Ludzkiej w kontekście Zastosowań Biologii i Medycyny: Konwencji o Prawach Człowieka i Biomedycynie	24
Rozdział II	
Protokoły dodatkowe do Europejskiej Konwencji o Prawach Człowieka i Biomedycynie	56
Komentarz autorów	56
Protokół dodatkowy w sprawie zakazu klonowania istot ludzkich	57
Protokół dodatkowy w sprawie transplantacji narządów i tkanek pochodzenia ludzkiego	60
Protokół dodatkowy w sprawie badań biomedycznych	68
Protokół dodatkowy w sprawie testów genetycznych wykonywanych w celach medycznych	80
Rozdział III	
Uniwersalne standardy bioetyczne – deklaracje UNESCO	89
Komentarz autorów	89
Powszechna deklaracja w sprawie genomu ludzkiego i praw człowieka z 11 listopada 1997 r.	90
Międzynarodowa deklaracja w sprawie danych genetycznych człowieka z 16 października 2003 r.	96

Powszechna deklaracja w sprawie bioetyki i praw człowieka z 19 października 2005 r.	108
--	-----

Rozdział IV

Soft law Rady Europy	118
Komentarz autorów	118
Rekomendacja 1418 (1999) Zgromadzenia Parlamentarnej Rady Europy w sprawie ochrony praw człowieka i godności osób terminalnie chorych i umierających z 25 czerwca 1999 r.	119
Rekomendacja nr R (99) 21 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie kryteriów zarządzania listami oczekujących i czasem oczekiwania w zakresie opieki zdrowotnej	123
Rekomendacja (2001) 5 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie zarządzania listami oczekujących i czasami oczekiwania na transplantacje ..	128
Rekomendacja 1626 (2003) Zgromadzenia Parlamentarnej Rady Europy w sprawie reformy systemów opieki zdrowotnej w Europie: zasady równości, jakości i wydajności	130
Rekomendacja (2003) 24 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie organizacji opieki paliatywnej.....	132
Rekomendacja (2004) 7 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie handlu organami	140
Rekomendacja (2006) 18 Komitetu Ministrów do państw członkowskich w sprawie opieki zdrowotnej w wielokulturowym społeczeństwie	144
Rekomendacja (2010) 11 Komitetu Ministrów do państw członkowskich w sprawie wpływu genetyki na organizację świadczeń zdrowotnych oraz szkolenie pracowników służby zdrowia	151
Rekomendacja (2010) 6 Komitetu Ministrów do państw członkowskich w sprawie dobrego zarządzania systemami opieki zdrowotnej	158

Rozdział V

Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	168
1. Prawa prokreacyjne	168
Komentarz autorów	168
1.1. Diagnoza prenatalna i preimplantacyjna.....	169
Wyrok ETPC z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie <i>R. R. v. Polska</i> , skarga nr 27617/04.....	169
Wyrok ETPC z dnia 28 sierpnia 2012 r. w sprawie <i>Costa i Pavan v. Włochy</i> , skarga nr 54270/10	177
1.2. Prawo do legalnej aborcji i prawo do życia	180
Wyrok ETPC z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie <i>Vo v. Francja</i> , skarga nr 53924/00.....	180
Wyrok ETPC z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie <i>Tysiąc v. Polska</i> , skarga nr 5410/03.....	187
Wyrok Wielkiej Izby ETPC z dnia 16 grudnia 2010 r. w sprawie <i>A, B, C v. Irlandia</i> , skarga nr 25579/05.....	191

Wyrok ETPC z dnia 13 listopada 2012 r. w sprawie <i>Z. v. Polska</i> , skarga nr 46132/08	201
1.3. Prokreacja medycznie wspomagana	204
Wyrok ETPC z dnia 7 marca 2006 r. w sprawie <i>Evans</i> <i>v. Zjednoczone Królestwo</i> , skarga nr 6339/05.....	204
Wyrok Wielkiej Izby ETPC z dnia 4 grudnia 2007 r. w sprawie <i>Dickson v. Zjednoczone Królestwo</i> , skarga nr 44362/04	208
Wyrok Wielkiej Izby ETPC z dnia 3 listopada 2011 r. w sprawie <i>S.H. i inni v. Austria</i> , skarga nr 57813/00	213
2. Eutanazja i medycznie wspomaganie samobójstwo	216
Komentarz autorów	216
Wyrok z dnia 29 kwietnia 2002 r. w sprawie <i>Pretty</i> <i>v. Zjednoczone Królestwo</i> , skarga nr 2346/02.....	217
Wyrok ETPC z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie <i>Haas</i> <i>v. Szwajcaria</i> , skarga nr 31322/07	223
Wyrok ETPC z dnia 19 lipca 2012 r. w sprawie <i>Koch v. Niemcy</i> , skarga nr 497/09	226
Wyrok ETPC z dnia 14 maja 2013 r. w sprawie <i>Gross</i> <i>v. Szwajcaria</i> , skarga nr 67810/10	230
3. Zgoda.....	232
Komentarz autorów	232
3.1. Zgoda na interwencję medyczną/zabieg medyczny.....	233
Wyrok ETPC z dnia 9 marca 2004 r. w sprawie <i>Glass</i> <i>v. Zjednoczone Królestwo</i> , skarga nr 61827/00.....	233
Wyrok ETPC z dnia 11 lipca 2006 r. w sprawie <i>Jalloh v. Niemcy</i> , skarga nr 54810/00	235
Wyrok ETPC z dnia 23 marca 2010 r. w sprawie <i>M.A.K. i R.K.</i> <i>v. Zjednoczone Królestwo</i> , skargi nr 45901/05 i 40146/06.....	239
Wyrok ETPC z dnia 5 grudnia 2013 r. w sprawie <i>Arskaya</i> <i>v. Ukraina</i> , skarga nr 45076/05.....	242
3.2. Badanie ginekologiczne.....	244
Wyrok ETPC z dnia 13 maja 2008 r. w sprawie <i>Juhnke v. Turcja</i> , skarga nr 52515/99	244
3.3. Sterylizacja	246
Wyrok ETPC z dnia 8 listopada 2011 r. w sprawie <i>V.C v. Słowacja</i> , skarga nr 18968/07	246
4. Dane medyczne – poufność, brak dostępu.....	250
Komentarz autorów	250
Wyrok ETPC z dnia 27 sierpnia 1997 r. w sprawie <i>M.S. v. Szwecja</i> , skarga nr 20837/92.....	251
Wyrok ETPC z dnia 10 października 2006 r. w sprawie <i>L.L. v. Francja</i> , skarga nr 7508/02.....	254

Wyrok ETPC z dnia 28 kwietnia 2009 r. w sprawie <i>K.H. i inni v. Słowacja</i> , skarga nr 32881/04.....	256
Wyrok ETPC z dnia 6 czerwca 2013 r. w sprawie <i>Avilkina i inni v. Rosja</i> , skarga nr 1585/09.....	259
5. Odpowiedzialność za leczenie w szpitalu (w tym śmierć w szpitalu)	262
Komentarz autorów	262
Wyrok ETPC z dnia 17 stycznia 2002 r. w sprawie <i>Calvelli i Ciglio v. Włochy</i> , skarga nr 32967/96	263
Wyrok ETPC z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie <i>Byrzykowski v. Polska</i> , skarga nr 11562/05	266
Wyrok Wielkiej Izby ETPC z dnia 9 kwietnia 2009 r. w sprawie <i>Šilih v. Słowenia</i> , skarga nr 71463/01.....	269
Wyrok ETPC z dnia 30 września 2010 r. w sprawie <i>Korogodina v. Rosja</i> , skarga nr 33512/04.....	272
Wyrok ETPC z dnia 25 września 2012 r. w sprawie <i>Spyra i Kranczowski v. Polska</i> , skarga nr 19764/07.....	274
Wyrok ETPC z dnia 9 kwietnia 2013 r. w sprawie <i>Mehmet Şentürk i Bekir Şentürk v. Turcja</i> , skarga nr 13423/09	277
Wyrok ETPC z dnia 15 stycznia 2013 r. w sprawie <i>Csoma v. Rumunia</i> , skarga nr 8759/05.....	280
6. Pobieranie i przechowywanie próbek oraz profili DNA.....	281
Komentarz autorów	281
Wyrok ETPC z dnia 4 grudnia 2008 r. w sprawie <i>S. i Marper v. Zjednoczone Królestwo</i> , skargi nr 30562/04 i 30566/044.....	282
Decyzja ETPC z dnia 4 czerwca 2013 r. w sprawie <i>Peruzzo i Martens v. Niemcy</i> , skargi nr 7841/08 i 57900/12	286

Wykaz skrótów

- CAHBI - Komitet *ad hoc* do spraw Bioetyki
- CDBI - Komitet Kierowniczy do spraw Bioetyki
- EKB - Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Godności Istoty Ludzkiej w kontekście Zastosowań Biologii i Medycyny: Konwencja o Prawach Człowieka i Biomedycynie sporządzona w Oviedo dnia 4 kwietnia 1997 r.
- EKPC - Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.)
- ETPC - Europejski Trybunał Praw Człowieka

Przedmowa

To już 20 lat od chwili, gdy – niespodziewanie zawezwany – brałem udział w spotkaniu roboczym bioetyków europejskich w Europejskim Centrum Bioetyki w Trieście, u profesora Guido Gerina (1994). To już 18 lat od czasu przetłumaczenia przeze mnie i opublikowania ówczesnego europejskiego podręcznika bioetyki *Lekarz a prawa człowieka* (wydawnictwo Comer, Toruń 1996). To już 16 lat od czasu opracowania przeze mnie i opublikowania zbioru *Europejskie standardy bioetyczne. Wybór materiałów* (wydawnictwo Dom Organizatora TNOiK, Toruń 1998), w którym pomieścił się świeżo podówczas przyjęty I Protokół dodatkowy do Europejskiej Konwencji Bioetycznej w sprawie zakazu klonowania istot ludzkich. Zbiór obejmował samą Konwencję i I Protokół do niej, bioetycznie istotne fragmenty innych traktatów praw człowieka, dość bogate *soft law* Rady Europy, Wspólnoty Europejskiej oraz ONZ i UNESCO.

Od tego czasu owocnie – w trybie przyjmowania kolejnych protokołów dodatkowych – dalece rozwinął się sam system Konwencji o Prawach Człowieka i Biomedycynie. Europejski Trybunał Praw Człowieka – głównie w kontekście art. 2 (prawo do życia), art. 3 (zakaz tortur oraz nieludzkiego bądź poniżającego traktowania lub karania) oraz art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.) (prawo do poszanowania prywatności) – rozwinął swoje orzecznictwo, kształtując i wzbogacając standardy ochrony praw pacjenta. Dalej bujnie się rozwijało wyżej wskazane *soft law*. Ja ze swoimi współpracownikami (dr Julią Kapelańską-Pręgowską w Katedrze Praw Człowieka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz dr Jakubem Czepkiem w Katedrze Praw Człowieka i Prawa Europejskiego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie) rozwijałem dydaktykę bioetyczną: w Toruniu w postaci wykładów fakultatywnych, w Olsztynie w postaci wykładów fakultatywnych wraz z ćwiczeniami. W Toruniu ponadto uruchomiono Podyplomowe Studia Prawa Medycznego, w których programie znalazło się miejsce dla wykładów zarówno pani doktor, jak i moich. Powiększał się wymiar normatywny, edukacyjny i popularyzatorski bioetyki.

Nie zmieniało się, i jak dotąd nie zmieniło, tylko jedno. Nasz kraj nadal „trzyma na dystans” europejskie standardy bioetyczne. Nie ratyfikował samej Europejskiej Konwencji Bioetycznej ani – co oczywiste – protokołów do niej. Nerwowe przymiarki rządowe i sejmowe do fragmentarycznych unormowań krajowych, w tym dotyczących procedury *in vitro*, toną w morzu sporów. Nie ma prawa krajowego

wyznaczającego pewne standardy postępowania, podobnie jak nie ma prawa określającego ramy dopuszczalności określonych technik i metod. Co nie jest zakazane, staje się dopuszczalne. Zbyt wiele jest miejsca na „swawolę bioetyczną”. Niewątpliwie przydałoby się wzmocnienie naszych ustaw zdrowotnych i Kodeksu Etyki Lekarskiej nowoczesnymi standardami bioetycznymi. Potrzeba nagli...

W tym stanie rzeczy – z inicjatywy moich współpracowników: dr Julii Kapelańskiej-Pręgowskiej i dra Jakuba Czepka – podjęliśmy zadanie przygotowania nowego zbioru *Międzynarodowe standardy bioetyczne. Dokumenty i orzecznictwo*. Wydawnictwo Wolters Kluwer szlachetnie na tę inicjatywę się otworzyło i zagwarantowało możliwość publikacji zbioru, za co jesteśmy mu wdzięczni.

Na treść zbioru składa się pięć obszernych rozdziałów. Względy objętościowe spowodowały, że część istotnego materiału (dokumentów i orzecznictwa) pozostawiliśmy poza niniejszym zbiorem, mamy nadzieję, że bez większej straty dla jego wartości oraz że przyjdzie czas i powstaną możliwości przygotowania i opublikowania zbiorów specjalnych poświęconych:

- 1) prawom osób niepełnosprawnych w kontekście ochrony ich zdrowia,
- 2) ochronie zdrowia osób pozbawionych wolności oraz
- 3) bioetycznym problemom nosicieli HIV i chorych na AIDS.

Oddając do rąk Czytelnika niniejszy zbiór, liczymy na spostrzeżenia uzupełniające i uwagi krytyczne, które pozwolą nam doskonalić go w ewentualnych wydaniach przyszłych, by jak najlepiej mógł on służyć realizacji hasła *Salus aegroti suprema lex esto!*

Tadeusz Jasudowicz,
Julia Kapelańska-Pręgowska,
Jakub Czepek

Rozdział I

Europejska Konwencja o Prawach Człowieka i Biomedycynie wraz ze sprawozdaniem wyjaśniającym

Komentarz autorów

Spółeczność międzynarodowa uregulowała normatywnie najistotniejsze dla jednostki problemy, które niesie ze sobą biomedycyna na płaszczyźnie ochrony praw człowieka. Wpisane w nią wspólne standardy można interpretować jako początek nowej gałęzi *ius gentium* – międzynarodowego prawa biomedycznego czy też bioetycznego.

Konieczność reakcji społeczności międzynarodowej została uzasadniona świadomością niebezpieczeństw, jakie mogą nieść ze sobą badania naukowe oraz ich zastosowania dla integralności i godności jednostki, oraz chęcią zapewnienia postępu naukowego rozwijanego z poszanowaniem praw człowieka i podstawowych wolności. Za uregulowaniem dylematów bioetycznych na poziomie międzynarodowym przemawia przede wszystkim skala i znaczenie problemów nie tylko dla jednostki, ale dla całego gatunku ludzkiego.

Jedynie – jak dotąd – wiążące prawnie instrumenty międzynarodowe poświęcone wzajemnym relacjom biomedycyny i praw człowieka zostały przyjęte w ramach Rady Europy. Na tzw. system EKB składa się Europejska Konwencja o Prawach Człowieka i Biomedycynie z 1997 r. – obejmująca szerokie spektrum problemów biomedycyny (od testów genetycznych i interwencji w genom począwszy, na eksperymentach i transplantacjach skończywszy) – oraz jej cztery protokoły dodatkowe. Konwencyjne uregulowania mają bardzo ogólny i ramowy charakter. Wytyczają kierunek, który jest kontynuowany i rozwijany w protokołach będących kolejnymi cegiełkami systemu EKB. Jest to kierunek, który może stać się uniwersalny dzięki możliwości ratyfikowania Konwencji przez państwa niebędące członkami Rady Europy.

Konwencja weszła w życie 1 grudnia 1999 r. po uzyskaniu piątej ratyfikacji. Obecnie (stan na marzec 2014 r.) jej stronami jest 29 państw spośród 47 członków Rady Europy. Polska podpisała Konwencję 7 maja 1999 r. i do dnia dzisiejszego jej nie ratyfikowała.

Warto dodać, że stosowanie Konwencji niekoniecznie jest uzależnione od jej ratyfikacji. Ma ona bowiem trudny do przecenienia walor interpretacyjny. Jej

postanowienia były już niejednokrotnie powoływane przez sądy krajowe (również polski Sąd Najwyższy) jako wskazówka wspomagająca wykładnię prawa krajowego. Podobnie Konwencja była już wielokrotnie przywoływana w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który co prawda nie ma kompetencji do orzekania na jej podstawie, lecz traktując ją zgodnie z Konwencją Wiedeńską o Prawie Traktatów jako kontekst interpretacyjny, wykorzystywał ją do wykładni Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Sprawozdanie wyjaśniające nie jest dokumentem autentycznej interpretacji Konwencji. Obejmuje jednak substancję prac przygotowawczych i dostarcza informacji pozwalających na wyjaśnienie przedmiotu i celu Konwencji oraz na pełniejsze zrozumienie jej postanowień.

Tekst Konwencji został opracowany w oparciu o polski przekład stanowiący podstawę wniosku o ratyfikację Konwencji. Wspomniane tłumaczenie jest dostępne na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów: bip.kprm.gov.pl/download/75/7357/konwencja_pl.pdf. Autorzy pragną pokreślić, iż zaproponowany przez nich przekład nie jest identyczny z tłumaczeniem urzędowym i zawiera potrzebne – zdaniem autorów – zmiany.

Przekład sprawozdania wyjaśniającego ma charakter w całości autorski i został dokonany na podstawie tekstu oryginalnego dostępnego na stronie internetowej Biura Traktatowego Rady Europy (Council of Europe Treaty Office): www.conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/164.htm.

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Godności Istoty Ludzkiej w kontekście Zastosowań Biologii i Medycyny: Konwencja o Prawach Człowieka i Biomedycynie (Europejska Konwencja Bioetyczna)

Owiedo, 4 kwietnia 1997 r.

Preambuła

Państwa członkowskie Rady Europy, inne Państwa i Wspólnota Europejska, sygnatariusze niniejszej Konwencji;

Uwzględniając Powszechną Deklarację Praw Człowieka, ogłoszoną przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 10 grudnia 1948 r.;

Uwzględniając Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4 listopada 1950 r.;

Uwzględniając Europejską Kartę Społeczną z 18 października 1961 r.;

Uwzględniając Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z 16 grudnia 1966 r.;

Uwzględniając Konwencję o ochronie osób w związku z Automatycznym Przetwarzaniem Danych Osobowych z 28 stycznia 1981 r.;

Uwzględniając również Konwencję Praw Dziecka z 20 listopada 1989 r.;

Uznając, że celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności jej członków oraz że jedną z metod, dzięki którym można ten cel osiągnąć, jest przestrzeganie i rozwój praw człowieka i podstawowych wolności;

Świadome szybkiego postępu w biologii i medycynie;

Przekonane o konieczności poszanowania istoty ludzkiej, zarówno jako jednostki, jak i przedstawiciela gatunku ludzkiego oraz uznając znaczenie zapewnienia godności istocie ludzkiej;

Świadome, że niewłaściwe wykorzystanie biologii i medycyny może zagrażać godności ludzkiej;

Potwierdzając, że postęp w biologii i medycynie należy wykorzystywać dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń;

Podkreślając potrzebę współpracy międzynarodowej, tak aby cała ludzkość mogła skorzystać z osiągnięć biologii i medycyny;

Uznając znaczenie promowania dyskusji publicznej na temat problemów wynikających z zastosowania biologii i medycyny a także możliwych rozwiązań tych problemów;

Pragnąc przypomnieć wszystkim członkom społeczeństwa ich prawa i obowiązki; Uwzględniając dorobek Zgromadzenia Parlamentarnego w tej dziedzinie, w tym Rekomendację 1160 (1991) w sprawie opracowania Konwencji Bioetycznej; W zamiarze stworzenia koniecznych środków gwarantujących godność istoty ludzkiej i podstawowe prawa i wolności człowieka w dziedzinie zastosowań biologii i medycyny;

Uzgodniły, co następuje:

Rozdział I – Postanowienia ogólne

Artykuł 1 – Cel i przedmiot

Strony niniejszej Konwencji chronią godność i tożsamość istoty ludzkiej i gwarantują każdej osobie, bez dyskryminacji, poszanowanie dla jej integralności oraz innych podstawowych praw i wolności wobec zastosowań biologii i medycyny.

Państwa-Strony podejmą w prawie wewnętrznym konieczne środki w celu zapewnienia skuteczności przepisów niniejszej Konwencji.

Artykuł 2 – Prymat istoty ludzkiej

Interes i dobro istoty ludzkiej przeważa nad wyłącznym interesem społeczeństwa lub nauki.

Artykuł 3 – Sprawiedliwy dostęp do opieki zdrowotnej

Uwzględniając potrzeby zdrowotne i dostępne środki, Strony będą podejmować stosowne działania w celu zapewnienia – w obrębie ich jurysdykcji – sprawiedliwego dostępu do opieki zdrowotnej o właściwej jakości.

Artykuł 4 – Standardy zawodowe

Jakakolwiek interwencja w dziedzinie zdrowia, w tym badania naukowe, musi być przeprowadzana zgodnie ze stosowanymi obowiązkami i standardami zawodowymi.

Tadeusz Jasudowicz – profesor doktor habilitowany nauk prawnych; pracuje na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie; autor wielu publikacji z dziedziny praw człowieka, prawa humanitarnego oraz prawa międzynarodowego publicznego, a także zbioru tłumaczeń międzynarodowych standardów bioetycznych (1998).

Jakub Czepek – doktor nauk prawnych; adiunkt w Katedrze Praw Człowieka i Prawa Europejskiego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie; specjalizuje się w prawie międzynarodowym oraz prawie międzynarodowym praw człowieka.

Julia Kapelańska-Pręgoska – doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Praw Człowieka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; stypendystka Fundacji na rzecz Nauki Polskiej.

■ Publikacja stanowi obszerny zbiór tłumaczeń dokumentów obejmujący zarówno teksty konwencji międzynarodowych, dokumentów *soft law*, jak i orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczących problematyki ochrony praw człowieka w kontekście rozwoju nauk i technik biomedycznych. Zaprezentowane dokumenty zostały opatrzone komentarzami autorskimi przybliżającymi przedstawiane zagadnienia.

■ W książce zawarto szerokie spektrum zagadnień biomedycznych związanych między innymi z:

- prawami prokreacyjnymi (przerwaniem ciąży, zapłodnieniem pozaustrojowym etc.),
- eutanazją i zgodą na interwencję medyczną,
- genetyką,
- transplantacjami, eksperymentami medycznymi oraz wymogami proceduralnymi dotyczącymi tzw. procesów medycznych,
- ochroną danych medycznych,
- zarządzaniem opieką zdrowotną.

■ Książka przeznaczona jest dla menedżerów i pracowników służby zdrowia, członków komisji bioetycznych działających przy okręgowych izbach lekarskich oraz uniwersytetach medycznych, jak również przedstawicieli zawodów prawniczych specjalizujących się w prawie medycznym i sędziów orzekających w tego rodzaju sprawach. Powinna także zainteresować pracowników naukowych oraz studentów prawa i medycyny.

ISBN 978-83-264-3322-1

9 788326 433221

Cena 69 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01

zamowienia.książki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

9788326433221 W01P01